Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (desiata komora)

z 9. novembra 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Vrátenie neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín – Smernica 2008/115/ES – Článok 3 bod 2 – Pojem ‚nelegálny pobyt' – Smernica 2013/32/EÚ – Žiadateľ o medzinárodnú ochranu – Článok 9 ods. 1 – Právo zostať v členskom štáte počas posudzovania žiadosti – Rozhodnutie o návrate prijaté pred prijatím rozhodnutia na prvom stupni, ktorým sa zamieta žiadosť o medzinárodnú ochranu"

Vo veci C-257/22,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Krajského soudu v Brne (Česká republika) z 28. februára 2022 a doručený Súdnemu dvoru 14. apríla 2022, ktorý súvisí s konaním:

CD

proti

Ministerstvu vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky,

SÚDNY DVOR (desiata komora),

v zložení: predseda desiatej komory Z. Csehi, sudcovia E. Regan (spravodajca), predseda piatej komory, a D. Gratsias,

generálny advokát: J. Richard de la Tour,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– česká vláda, v zastúpení: A. Edelmannová, M. Smolek a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,

– Európska komisia, v zastúpení: A. Azéma, A. Katsimerou a M. Salyková, splnomocnené zástupkyne,

* Jazyk konania: čeština.

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 4 ods. 2 a 3 a článku 5 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (Ú. v. EÚ L 348, 2008, s. 98), v spojení s článkom 2, článkom 4 a článkom 19 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi CD, alžírskym štátnym príslušníkom, a Ministerstvom vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“) vo veci rozhodnutia o návrate, ktoré voči tomuto štátnemu príslušníkovi prijalo Ředitelství služby cizinecké policie (Česká republika, ďalej len „riaditeľstvo cudzineckej polície“) (ďalej len „dotknuté rozhodnutie o návrate“).

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 2008/115

3 V odôvodneniach 9 a 12 smernice 2008/115 sa uvádza:

„(9) V súlade so smernicou Rady 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca [(Ú. v. EÚ L 326, 2005, s. 13)] by sa štátny príslušník tretej krajiny, ktorý požiadal o azyl v členskom štáte, nemal považovať za neoprávnene sa zdržiavajúceho na území tohto členského štátu, pokiaľ nenadobudlo účinnosť rozhodnutie o neudelení azylu alebo rozhodnutie, ktorým sa ukončilo jeho právo na pobyt ako žiadateľa o azyl.

…

(12) Mala by sa riešiť situácia štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členského štátu, ale ešte nemôžu byť odsunutí. Zabezpečenie ich základných potrieb by sa malo vymedziť v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi. Na účely preukázania ich osobitnej situácie v prípade správnych kontrol alebo preskúmaní by sa malo týmto osobám vystaviť písomné potvrdenie o ich situácii. Členské štáty by mali mať široké právomoci, pokiaľ ide o formu a úpravu tohto písomného potvrdenia a malo by sa im tiež umožniť vložiť písomné potvrdenie do rozhodnutí vzťahujúcich sa na návrat prijatých podľa tejto smernice.“

4 Článok 2 smernice 2008/115, nazvaný „Rozsah pôsobnosti“, v odseku 1 stanovuje:

„Táto smernica sa uplatňuje na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členského štátu.“

5 Článok 3 tejto smernice, nazvaný „Vymedzenie pojmov“, v bodoch 2 a 4 uvádza:

„Na účely tejto smernice sa uplatňujú tieto vymedzenia pojmov:

…

2. ‚nelegálny pobyt‘ je prítomnosť štátneho príslušníka tretej krajiny na území členského štátu, pričom táto osoba nespĺňa alebo prestala spĺňať podmienky vstupu ustanovené v článku 5 [nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 z 15. marca 2006, ktorým sa ustanovuje kódex Spoločenstva o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc) (Ú. v. EÚ L 105, 2006, s. 1)] alebo iné podmienky vstupu alebo pobytu v uvedenom členskom štáte;

…

4. ‚rozhodnutie o návrate‘ je správne alebo súdne rozhodnutie, alebo akt, ktorým sa ustanovuje alebo vyhlasuje, že štátny príslušník tretej krajiny sa zdržiava na území neoprávnene a ktorým sa ukladá alebo ustanovuje povinnosť návratu.

…“

6 Článok 5 uvedenej smernice, nazvaný „Zákaz vyhostenia alebo vrátenia, najlepšie záujmy dieťaťa, rodinný život a zdravotný stav“, okrem iného stanovuje, že pri vykonávaní tejto smernice členské štáty dodržiavajú zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia.

7 Článok 6 smernice 2008/115, nazvaný „Rozhodnutie o návrate“, v odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty vydajú rozhodnutie o návrate každého štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na ich území bez toho, aby boli dotknuté výnimky uvedené v odsekoch 2 až 5.“

Smernica 2013/32/EÚ

8 Článok 9 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 60), nazvaný „Právo zostať v členskom štáte počas posudzovania žiadosti“, v odseku 1 stanovuje:

„Žiadateľom musí byť umožnené zostať v členskom štáte výlučne na účely konania dovtedy, kým rozhodujúci orgán neprijme rozhodnutie v súlade s konaním na prvom stupni stanoveným v kapitole III. Uvedené právo zostať na danom území nezakladá nárok na povolenie na pobyt.“

9 Článok 36 smernice 2013/32, nazvaný „Koncepcia bezpečnej krajiny pôvodu“, stanovuje:

„1. Tretiu krajinu, ktorá bola v súlade s touto smernicou označená ako bezpečná krajina pôvodu, možno po individuálnom posúdení žiadosti považovať za bezpečnú krajinu pôvodu pre konkrétneho žiadateľa, iba ak:

a) je štátnym príslušníkom tejto krajiny, alebo

b) je osobou bez štátnej príslušnosti a predtým sa v tejto krajine zvyčajne zdržiaval,

a nepredložil žiadne závažné dôvody, aby sa táto krajina nepovažovala za bezpečnú krajinu pôvodu v jeho konkrétnej situácii a v zmysle splnenia požiadavky na uznanie za osobu požívajúcu medzinárodnú ochranu podľa [smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9)].

2. Členské štáty stanovia vo vnútroštátnych právnych predpisoch ďalšie pravidlá a postupy uplatňovania koncepcie bezpečnej krajiny pôvodu.“

10 Článok 37 tejto smernice, nazvaný „Vnútroštátne určenie tretích krajín za bezpečné krajiny pôvodu“, stanovuje:

„1. Členské štáty môžu ponechať v platnosti alebo môžu zaviesť právne predpisy, ktoré pripúšťajú v súlade s prílohou I vnútroštátne určenie bezpečných krajín pôvodu na účely posúdenia žiadostí o medzinárodnú ochranu.

2. Členské štáty pravidelne posudzujú situácie v tretích krajinách, ktoré boli v súlade s týmto článkom určené za bezpečné krajiny pôvodu.

…“

České právo

11 Ustanovenie § 120a ods. 1 písm. b) zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v znení uplatniteľnom na skutkové okolnosti vo veci samej (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“), stanovuje:

„V rámci rozhodovania o správnom vyhostení podľa § 119 a 120 je polícia povinná požiadať ministerstvo o záväzné stanovisko, či vycestovanie cudzinca je možné (§ 179); to neplatí

…

b) ak cudzinec pochádza z bezpečnej krajiny pôvodu podľa iného právneho predpisu a neuviedol skutočnosti, ktoré by preukazovali, že by mohol byť vystavený skutočnému nebezpečenstvu podľa § 179.

…“

12 Podľa § 179 ods. 1 až 2 zákona o pobyte cudzincov:

„1. Vycestovanie cudzinca nie je možné, ak existujú oprávnené obavy, že ak by bol cudzinec vrátený do štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, alebo ak je osobou bez štátneho občianstva, do štátu jeho posledného trvalého pobytu, hrozilo by mu tam skutočné nebezpečenstvo.

2. Za skutočné nebezpečenstvo sa podľa tohto zákona považuje vrátenie v rozpore s článkom 3 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd [podpísaného v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len ‚EDĽP')]."

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

13 Žalobca vo veci samej, alžírsky štátny príslušník, sa 30. septembra 2021 dostavil do zariadenia určeného na zaistenie cudzincov, kde podal žiadosť o medzinárodnú ochranu. Vzhľadom na to, že sa na českom území zdržiaval bez platného povolenia na pobyt alebo platného cestovného dokladu, polícia začala voči nemu 8. októbra 2021 konanie o správnom vyhostení.

14 Počas svojho vypočutia žalobca vo veci samej uviedol, že Alžírsko nie je bezpečnou krajinou a najmä že štátne orgány nie sú schopné chrániť alžírskych občanov. Uviedol, že sa mu vyhrážala smrťou rodina obete bitky, pri ktorej bol svedkom vraždy. Tvrdil, že hoci ho alžírsky súd považoval za nevinného, z obavy pred touto hrozbou sa nemohol vrátiť domov počas dňa, ale len v noci.

15 Dotknutým rozhodnutím o návrate prijatým 12. októbra 2021 riaditeľstvo cudzineckej polície nariadilo žalobcovi vo veci samej správne vyhostenie a stanovilo obdobie jedného roka, počas ktorého mu bol odopretý vstup na územie členských štátov.

16 Riaditeľstvo cudzineckej polície sa domnievalo, že neexistujú dôvody, ktoré bránia vycestovaniu žalobcu vo veci samej z českého územia, keďže v krajine pôvodu neexistujú oprávnené obavy zo skutočného nebezpečenstva v zmysle § 179 ods. 1 a 2 zákona o pobyte cudzincov.

17 Riaditeľstvo cudzineckej polície v tejto súvislosti konštatovalo, že Alžírsko je na zozname bezpečných krajín pôvodu vo vyhláške č. 328/2015 Sb., kterou se provádí zákon o azylu a zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, v znení uplatniteľnom na skutkové okolnosti vo veci samej (ďalej len „vyhláška č. 328/2015").

18 Keďže odvolanie, ktoré podal žalobca vo veci samej proti dotknutému rozhodnutiu o návrate, ministerstvo vnútra zamietlo rozhodnutím zo 6. decembra 2021, podal tento žalobca žalobu na Krajský soud v Brne (Česká republika), ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. Pred týmto posledným uvedeným súdom okrem iného tvrdí, že toto rozhodnutie je založené na všeobecných úvahách súvisiacich s tým, že Alžírsko je na základe vyhlášky č. 328/2015 bezpečnou krajinou pôvodu, hoci sa malo vykonať individuálne posúdenie jeho situácie.

19 Vnútroštátny súd má pochybnosti o tom, či právo Únie bráni tomu, aby členský štát na účely posúdenia, či rozhodnutie o návrate prijaté voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny nepovedie k porušeniu zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia, uplatnil po prvé v rámci režimu návratu neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín stanoveného smernicou 2008/115 koncepciu bezpečnej krajiny pôvodu podľa článku 36 smernice 2013/32 a po druhé vykladal túto zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia tak, že sa zameriava len na zákaz zlého zaobchádzania.

20 Pokiaľ ide o koncepciu bezpečnej krajiny pôvodu, vnútroštátny súd poznamenáva, že hoci táto koncepcia nie je upravená v smernici 2008/115, jej použitie v rámci konania o návrate vedie k procesným zjednodušeniam pre políciu, keďže polícia nemusí vykonať konkrétne posúdenie, či v cieľovej krajine návratu v konkrétnom prípade vráteného štátneho príslušníka tretej krajiny nehrozí porušenie zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia. Použitie tejto koncepcie však stavia dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny do zložitejšej situácie, pretože je povinný vyvrátiť domnienku, že jeho krajina pôvodu je bezpečná.

21 Pokiaľ ide o zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia, vnútroštátny súd zdôrazňuje, že článok 19 ods. 2 Charty a článok 3 EDĽP, ako ho vykladá judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, priznávajú tejto zásade širší rozsah, než aký vyplýva z § 179 ods. 2 zákona o pobyte cudzincov, ktorý tento rozsah obmedzuje na zákaz zlého zaobchádzania.

22 Vnútroštátny súd sa okrem toho domnieva, že Česká republika si nesplnila svoju povinnosť, ktorá jej vyplýva z článku 37 ods. 2 smernice 2013/32, a to pravidelne posudzovať situáciu v tretích krajinách označených ako bezpečné krajiny pôvodu podľa tohto článku. Podľa tohto súdu sa tak nastoľuje najmä otázka, či štyri roky po uverejnení zdrojov, na základe ktorých bolo Alžírsko označené za bezpečnú krajinu pôvodu, a tri roky po samotnom uvedení tejto krajiny vo vyhláške č. 328/2015, je záver o bezpečnosti Alžírska aj naďalej odôvodnený.

23 Za týchto okolností Krajský soud v Brne rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 4 ods. 2 a 3 a článok 5 *in fine* [smernice 2008/115] v spojení s článkom 2, článkom 4 a článkom 19 ods. 2 [Charty] vykladať tak, že bráni tomu, aby sa pri posúdení, či rozhodnutie o návrate podľa článku 6 [smernice 2008/115] nepovedie k porušeniu zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia, použila koncepcia bezpečnej krajiny pôvodu podľa článkov 36 a 37 [smernice 2013/32] v kombinácii so zúženou definíciou zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia zameranou len na zákaz zlého zaobchádzania podľa článku 4 [Charty] a článku 3 [EDĽP]?“

O prejudiciálnej otázke

24 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa majú článok 4 ods. 2 a 3 a článok 5 smernice 2008/115 v spojení s článkami 2 a 4 a článkom 19 ods. 2 Charty vykladať v tom zmysle, že zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia bráni prijatiu rozhodnutia o návrate voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na území členského štátu, ak tento štátny príslušník pred orgánmi tohto štátu tvrdí, že by bol vo svojej krajine pôvodu ohrozený na živote zo strany súkromných osôb a či takýto členský štát môže použiť koncepciu bezpečnej krajiny pôvodu v zmysle článkov 36 a 37 smernice 2013/32 na účely posúdenia rizika, že táto zásada bude za takýchto okolností porušená.

25 Európska komisia vo svojich písomných pripomienkach vyjadrila pochybnosti o prípustnosti prejednávaného návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Konkrétne poznamenala, že sa zdá, že z vnútroštátneho spisu vyplýva, že žiadosť o medzinárodnú ochranu nebola preskúmaná príslušnými orgánmi pred začatím konania o vyhostení, a v takom prípade sa vnútroštátne ustanovenia preberajúce smernicu 2008/115 nemali v prejednávanej veci vôbec uplatniť. Komisia tiež uviedla, že žalobca v rámci žaloby podanej na vnútroštátny súd proti dotknutému rozhodnutiu o návrate okrem iného tvrdil, že bolo proti nemu neoprávnene začaté konanie o vyhostení, hoci jeho žiadosť o medzinárodnú ochranu ešte nebola posúdená.

26 V prejednávanej veci z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že žalobca vo veci samej podal 30. septembra 2021 žiadosť o medzinárodnú ochranu v Českej republike a že 12. októbra 2021 riaditeľstvo cudzineckej polície prijalo voči nemu dotknuté rozhodnutie o návrate spojené so zákazom vstupu.

27 V nadväznosti na dve žiadosti Súdneho dvora o informácie z 26. januára a 1. marca 2023, založené na článku 62 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, vnútroštátny súd okrem iného potvrdil, že ministerstvo vnútra rozhodnutím z 25. novembra 2021 zamietlo žiadosť žalobcu vo veci samej o medzinárodnú ochranu a že v rámci žaloby podanej na tento vnútroštátny súd proti dotknutému rozhodnutiu o návrate, tento žalobca najmä tvrdil, že vzhľadom na jeho žiadosť o medzinárodnú ochranu sa voči nemu nemalo viesť konanie o vyhostení.

28 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry pri otázkach týkajúcich sa výkladu práva Únie položených vnútroštátnym súdom v rámci právnej úpravy a skutkových okolností, ktoré tento súd vymedzí na svoju vlastnú zodpovednosť a ktorých správnosť Súdnemu dvoru neprináleží preverovať, platí prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže návrh vnútroštátneho súdu odmietnuť okrem iného len vtedy, ak je zrejmé, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, alebo pokiaľ ide o hypotetický problém (rozsudok z 12. januára 2023, Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, C-132/21, EU:C:2023:2, bod 24 a citovaná judikatúra).

29 V prejednávanej veci však riaditeľstvo cudzineckej polície prijalo voči žalobcovi vo veci samej rozhodnutie o návrate. Vnútroštátny súd okrem toho prejednáva spor, ktorého predmetom je zákonnosť tohto rozhodnutia, a položená otázka sa týka výkladu ustanovení smernice 2008/115 a 2013/32, ktoré sú relevantné z hľadiska dôvodov protiprávnosti uvedeného rozhodnutia, na ktoré sa podľa návrhu na začatie prejudiciálneho konania odvoláva žalobca vo veci samej. Zo spisu predloženého Súdnemu dvoru teda nie je zjavné, že by požadovaný výklad práva Únie nemal nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, alebo že by mal problém nastolený vnútroštátnym súdom hypotetickú povahu.

30 Preto na rozdiel od toho, čo tvrdí Komisia, položená otázka nie je neprípustná.

31 Podľa ustálenej judikatúry však v rámci postupu spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom zakotveného v článku 267 ZFEÚ Súdnemu dvoru prináleží poskytnúť vnútroštátnemu súdu všetky aspekty výkladu práva Únie, ktoré môžu byť užitočné pre rozhodnutie v prejednávanej veci, bez ohľadu na to, či na ne vnútroštátny súd odkázal v znení svojej otázky (rozsudok z 21. septembra 2017, Aviva, C-605/15, EU:C:2017:718, bod 21 a citovaná judikatúra).

32 V prejednávanej veci sa v súlade s touto judikatúrou treba najprv zaoberať otázkou samotnej uplatniteľnosti smernice 2008/115 za takých okolností, o aké ide vo veci samej, keď bolo rozhodnutie o návrate prijaté pred prijatím rozhodnutia na prvom stupni, ktorým bola zamietnutá žiadosť o medzinárodnú ochranu.

33 Treba predovšetkým uviesť, že príkaz na opustenie územia, o ktorý ide vo veci samej, je „rozhodnutím o návrate“ v zmysle článku 3 bodu 4 smernice 2008/115, teda správnym alebo súdnym rozhodnutím alebo aktom, ktorým sa ustanovuje alebo vyhlasuje, že štátny príslušník tretej krajiny sa zdržiava na území neoprávnene a ktorým sa ukladá alebo ustanovuje povinnosť návratu.

34 Smernica 2008/115 sa podľa svojho článku 2 ods. 1 uplatňuje na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členského štátu. Pokiaľ ide konkrétne o rozhodnutia o návrate, článok 6 ods. 1 uvedenej smernice stanovuje, že členské štáty v zásade vydajú takéto rozhodnutie o návrate voči každému štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na ich území.

35 Na účely určenia, či možno voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny prijať rozhodnutie o návrate v období od podania jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu do prijatia rozhodnutia o tejto žiadosti v konaní na prvom stupni, treba teda posúdiť, či sa takýto štátny príslušník počas tohto obdobia zdržiava na území dotknutého členského štátu neoprávnene v zmysle smernice 2008/115 (pozri analogicky rozsudok z 19. júna 2018, Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, bod 38).

36 V tejto súvislosti z definície pojmu „nelegálny pobyt“ uvedenej v článku 3 bode 2 tejto smernice vyplýva, že každý štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa nachádza na tomto území bez toho, aby spĺňal podmienky vstupu alebo pobytu v tomto štáte, sa už na základe tejto samotnej skutočnosti v ňom zdržiava neoprávnene (rozsudok z 19. júna 2018, Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, bod 39 a citovaná judikatúra).

37 Podľa článku 9 ods. 1 smernice 2013/32 je však žiadateľovi o medzinárodnú ochranu umožnené zostať na území členského štátu, v ktorom podal túto žiadosť, a to výlučne na účely konania, až do prijatia rozhodnutia na prvom stupni, ktorým sa uvedená žiadosť zamieta. Aj keď podľa výslovného znenia tohto ustanovenia toto právo zostať na tomto území nezakladá nárok na povolenie na pobyt, najmä z odôvodnenia 9 smernice 2008/115 však vyplýva, že uvedené právo bráni tomu, aby bol pobyt žiadateľa o medzinárodnú ochranu v zmysle tejto smernice označený za „nelegálny“, a to počas obdobia od podania jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu až do prijatia rozhodnutia o tejto žiadosti v konaní na prvom stupni [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. novembra 2021, Komisia/Maďarsko (Kvalifikácia pomoci žiadateľom o azyl ako trestný čin), C-821/19, EU:C:2021:930, bod 137 a citovanú judikatúru].

38 Ako jednoznačne vyplýva zo znenia článku 9 ods. 1 smernice 2013/32, právo žiadateľa o medzinárodnú ochranu zostať v členskom štáte, v ktorom podal túto žiadosť, stanovené v tomto ustanovení, zaniká tým, že príslušné orgány tohto členského štátu prijmú rozhodnutie na prvom stupni, ktorým sa uvedená žiadosť zamieta. Ak dotknutej osobe nebolo udelené právo alebo povolenie na pobyt na inom právnom základe, obzvlášť na základe článku 6 ods. 4 smernice 2008/115, umožňujúce neúspešnému žiadateľovi splnenie podmienok vstupu, pobytu alebo bydliska v dotknutom členskom štáte, má toto rozhodnutie o zamietnutí ten následok, že od jeho prijatia už žiadateľ tieto podmienky nespĺňa, takže jeho pobyt sa stáva nelegálnym (pozri analogicky rozsudok z 19. júna 2018, Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, bod 41).

39 Vzhľadom teda na to, že existencia povolenia zostať vylučuje počas obdobia od podania žiadosti o medzinárodnú ochranu až do prijatia rozhodnutia o tejto žiadosti v konaní na prvom stupni neoprávnenosť pobytu žiadateľa, a teda uplatnenie smernice 2008/115 voči nemu, nemožno v tomto období prijať voči nemu rozhodnutie o návrate (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. júna 2018, Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, body 46, 58 a 59).

40 Rozhodnutie o návrate tak naproti tomu možno voči dotknutej osobe v zásade prijať bezprostredne po zamietnutí žiadosti o medzinárodnú ochranu alebo súčasne s ním v rámci jedného správneho aktu (rozsudok z 19. júna 2018, Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, bod 59).

41 Z úvah uvedených v bodoch 33 až 40 tohto rozsudku však nemožno vyvodiť, že v prípade, že cieľom rozhodnutia o návrate je vyhostiť štátneho príslušníka tretej krajiny z dôvodu neoprávnenosti jeho pobytu pred podaním jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu, táto okolnosť odôvodňuje, že príslušný orgán členského štátu, na ktorý tento štátny príslušník tretej krajiny podal žiadosť o medzinárodnú ochranu, môže prijať takéto rozhodnutie o návrate po podaní tejto žiadosti, ale predtým, ako sa o nej rozhodlo na prvom stupni.

42 Je pravda, ako už Súdny dvor rozhodol, že z odôvodnenia 12 smernice 2008/115 vyplýva, že táto smernica sa uplatňuje na štátnych príslušníkov tretej krajiny, ktorí – hoci s nelegálnym pobytom – môžu legálne zostať na území dotknutého členského štátu, keďže ešte nemôžu byť vyhostení. Ako však vyplýva z bodu 37 tohto rozsudku, článok 9 ods. 1 smernice 2013/32 v spojení s odôvodnením 9 smernice 2008/115 sa má vykladať v tom zmysle, že právo žiadateľa o medzinárodnú ochranu zostať na území dotknutého členského štátu počas obdobia od podania jeho žiadosti až do prijatia rozhodnutia o tejto žiadosti v konaní na prvom stupni bráni tomu, aby sa pobyt dotknutej osoby počas tohto obdobia kvalifikoval ako „nelegálny“ v zmysle smernice 2008/115 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. júna 2018, Gnandi, C-181/16, EU:C:2018:465, body 46 až 47). V tejto súvislosti je irelevantné, že rozhodnutie o návrate sa týka obdobia, počas ktorého sa tento žiadateľ neoprávnene zdržiaval na území dotknutého členského štátu pred podaním jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu.

43 Vzhľadom na úvahy uvedené v bodoch 33 až 42 tohto rozsudku nie je potrebné odpovedať na otázku položenú vnútroštátnym súdom, či ustanovenia práva Únie, a konkrétne ustanovenia smernice 2008/115, uvedené v bode 24 tohto rozsudku, bránia prijatiu rozhodnutia o návrate voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na území členského štátu, za okolností opísaných v tom istom bode tohto rozsudku, a či tento členský štát môže použiť koncepciu bezpečnej krajiny pôvodu v zmysle článkov 36 a 37 smernice 2013/32 na účely posúdenia rizika, že v prípade prijatia takéhoto rozhodnutia bude porušená zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia.

44 Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy treba na návrh na začatie prejudiciálneho konania odpovedať tak, že článok 2 ods. 1 a článok 3 bod 2 smernice 2008/115, ak sú posudzované s prihliadnutím na odôvodnenie 9 tejto smernice a v spojení s článkom 9 ods. 1 smernice 2013/32, sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia prijatiu rozhodnutia o návrate podľa článku 6 ods. 1 smernice 2008/115 voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny potom, ako podal žiadosť o medzinárodnú ochranu, ale predtým, ako sa o tejto žiadosti rozhodlo na prvom stupni, a to bez ohľadu na obdobie pobytu stanovené v uvedenom rozhodnutí o návrate.

O trovách

45 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (desiata komora) rozhodol takto:

Článok 2 ods. 1 a článok 3 bod 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu

štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, ak sú posudzované s prihliadnutím na odôvodnenie 9 tejto smernice a v spojení s článkom 9 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany,

sa majú vykladať v tom zmysle, že:

že bránia prijatiu rozhodnutia o návrate podľa článku 6 ods. 1 smernice 2008/115 voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny potom, ako podal žiadosť o medzinárodnú ochranu, ale predtým, ako sa o tejto žiadosti rozhodlo na prvom stupni, a to bez ohľadu na obdobie pobytu stanovené v uvedenom rozhodnutí o návrate.

Podpisy